

Вечір пам'яті «Сильна духом»

Присвячується 90-річчю від дня народження Зої Милашевської

Тамара Бабійчук,
кандидат педагогічних наук
м. Бердичів

Автор пропонує сценарій літературного заходу, присвяченого сильній жінці, котра, перемагаючи упродовж 70 років невиліковну недугу, стала письменницею, твори якої мають гуманістичне спрямування.

Ключові слова: Зоя Милашевська, сила волі, сенс життя, любов до людини.

Цей позанавчальний захід – результат копіткої пошукової і водночас творчої діяльності студентів відділення соціальної педагогіки педагогічного коледжу. Вечір переконливо ствердив, що без читання художніх творів не можна було б створити такий об'єктивний і повний мистецький портрет талановитої землячки.

На дошці фото Зої Милашевської, роки життя (1924–1994), барвінок, калина, вислови великих про смисл життя, дружбу, книги, музику. Мультимедійна презентація.

Звучить «Апассіоната» Бетховена.

Ведуча I. Її називали письменницею з когорти Миколи Островського, духовною посестрою Лесі Українки, мужньою, невтомною, одержимою жінкою, а життя її нарекли подвигом.

Ведуча II. Бердичівська письменниця Зоя Милашевська – інвалід з дитинства.

Ведуча I. Народилася вона в сім'ї робітника-залізничника і вчительки.

Ведуча II. У дитинстві любила читати. З-поміж улюблених – Тарас Шевченко, Іван Франко, Сергій Єсенін, Олександр Пушкін.

Ведуча I. Зоїн батько читав в оригіналі Генріха Гейне, Вольфганга Гете, Фрідріха Шиллера, Адама Міцкевича. Донька уважно слухала татову декламацію...

Читаються поезії німецькою і польською мовами.

Ведуча II. Зоя завжди хотіла бути схожою на тата. Була в неї мрія – стати льотчиком чи капітаном далекого плавання, геологом, слідчим.

Ведуча I. 1938 року Матвія Милашевського репресували, а сім'ю (в якій була вражена страшною недугою дитина) викинули на вулицю. Відвернулися навіть колишні знайомі, тому Милашевські жили по чужих кутках.

Ведуча II. Берегинєю і натхненником Зої була мама Ганна Архипівна. Мама підтримала бажання вчитися в доньки, прикутої до ліжка.

Ведуча I. Знання допомагали Зої зрозуміти сенс життя, отож свою нерухомисть дівчина сприймала як знак особливого покликання.

Ведуча II. Заочно закінчила десятирічку, потім – Бердичівський вчительський інститут (відділення російської мови і літератури), вищі курси іноземних мов у Москві, історико-філософський факультет Київського університету.

Ведуча I. Філософія допомагала їй виплутуватися з тенет розпуки. Тема дипломної роботи з філософії – «Матеріалізм Людвіга Фейєрбаха».

Ведуча II. Зоя мала феноменальну пам'ять.

Ведуча I. Переказують легенди, як вона здавала екзамени.

Ведуча II. Мама винаймала машину, і вони з Зоєю їхали в Київ. Цілий день до Зої приходили викладачі, сідали в машину, питали, слухали і ставили п'ятірки.

Ведуча I. Це ж яку треба мати мужність і силу духу, щоб за день скласти всі заліки і екзамени, що їх інші, здорові, здавали упродовж кількох тижнів?

Ведуча II. Рятуючи доньку від самотності, мама присилала до неї своїх учнів – позайматися. І Зоя їх «витягувала». Допомагала і заочникам. Безкоштовно.

Ведуча I. Зоя прагнула бути потрібною, тому постійно запрошувала до себе школярів, молодь. Уважно слухала їх розмови.

Ведуча II. «Через прямокутну амбразуру вікна зуміла побачити широкий світ надій, сподівань, а не чорну прірву розпачу і безнадії», – так скаже про Зою Милашевську Марія Сидоренко.

Ведуча I. До мудрої жінки на пораду приходили навіть літні люди – бібліотекар, залізничник, слюсар. Вона мала вірних багаторічних друзів на заводі з ремонту обчислювальної техніки.

Ведуча II. Була Зоя Милашевська енергійною, працьовитою. Відпочинок їй приносила музика Фредеріка Шопена і Петра Чайковського.

Виконується «Співуче анданте» П.І. Чайковського.

Ведуча I. Її літературним учителем і наставником був Борис Тен. Попри свою зайнятість, він приїжджав до Бердичева, давав поради як перекладачеві (Зоя тоді перекладала з англійської, німецької, французької).

Ведуча II. Борис Тен порадив Зої самій спробувати перо. І Зоя спробувала.

Ведуча I. 1962 р. – дебют у літературі: оповідання «Перше випробування» надрукувала обласна газета.

Ведуча II. Як їй писалося?

Ведуча I. Валерій Латинін свій нарис «Через муки до творчості», опублікований у місцевій газеті, починає так: «На коричневій полірровці столу лежать дві маленькі дерев'яні палички, дуже схожі на палички піонерського барабана. Однак роботи цим дерев'яшкам дістається більше. Їх робочий день починається десь о 8-9 ранку і закінчується пізно ввечері. Це дуже розумні палички – вони друкарські. Ними можна стукати по буквах друкарської машинки, тримаючи в пальцях або затиснувши їх у зубах. Це, звичайно, дуже незручно, але все-таки можна...».

Ведуча II. Хочеться уточнити: Зоя могла працювати тільки одним – вказівним – пальцем лівої руки. Інші дев'ять були неслухняні.

Ведуча I. Одна по одній з'являються повісті «І знову дощ» (1966), «Повість про вчительку» (1970), «Кохання мужніх» (1975).

Ведуча II. Четверта і п'ята книги, на жаль, залишилися в рукописах.

Ведуча I. 1974 року Зою Милашевську прийняли в Спілку письменників. Сюди, на околицю Бердичева, поспішили друзі – побратими по перу – привітати.

Ведуча II. Зоя цінувала дружбу з Сергієм Плачиндою, Євгеном Концевичем, Валентином Грабовським, Олексієм Опанасюком, Михайлом Клименком, Михайлом Пасічником.

Ведуча I. Першу книгу оповідань і повістей «І знову дощ» помітили, з'явилися схвальні відгуки в пресі, почали надходити листи від читачів.

Ведуча II. Однак радість була потьмарена невимовним сумом – померла мама. І Зоя взялася за перо, щоб увічнити дорогу людину. «Повість про вчительку» – це розповідь про маму, вчительку початкових класів СШ № 10.

Ведуча I. Повість знайшла своїх читачів. Однак Зою знову чекало випробування – помирає бабуся. Хвороба загострилася, і знову почала Зоя рятуватися роботою – стала працювати над повістю «Любов мужніх».

Ведуча II. Зоя Милашевська перекладала дитячі книжечки, постійно листувалася з читачами.

Ведуча I. Перегорнемо сторінки Зоїних книг.

I лектор. Безперечно, повість «І знову дощ» автобіографічна. Зоринка – це вона, Зоя Милашевська. Був дощ, коли закохані студенти Зорина Ярошевська і Максим Горностай з електрички бігли додому. І раптом крик. Молоді люди поспішили врятувати від бандитів вахтера заводу. У сутичці Зоринка заступила собою Максима.... І отримала удар касетом.

У дівчини пошкоджені важливі центри головного мозку. Однак Зоринка не здається. Вона багато вчиться (закінчує Київський державний університет), врешті пробує сили в літературі. Мужньо перенісши кілька операцій, дівчина отримує шанс знову бути здоровою.

Допомагали Зорині друзі, які не зреклися каліки, а, навпаки, вірили в її перемогу над хворобою.

1 читець. *Ось і досягла, домоглася свого, – тепер ти, Зоринко, потрібна людям більше, ніж сама собі.*

А було їй нелегко, ой, як нелегко!

Важко давалися гімнастичні вправи, кожен рух, кожен змах. Вона знала, як це піт сліпить очі. Зціпивши зуби, рухалась, жила, змагалась – інколи, здавалось, наперекір собі, іншим, усьому світові. Не раз здавалось, що все загинуло, пропало, що її неймовірні зусилля безглузді. Але, зібравши до купи волю, продовжувала двобій з хворобою. І дивувалася: навіщо? Чи не для того, щоб згодом розповісти про тих, хто допоміг вибратися з прірви розпуки й журби, хто допоміг зберегти незайману цілісність і ясність почуттів, хто й не підозрював, що була вона на дуже небезпечній грані, і своїм безклопінним невіданням, своєю щирою веселістю допоміг подолати невблаганну примару?

Бути не зайвою, а потрібною – яким недосяжним це здавалось! Тепер вона повернулася до людей.

2 читець. *До неї за допомогою зверталися люди різних професій: і слюсар, і бібліотекар, і залізничник.*

– Ви, Зоринко Михайлівно, наш постійний консультант, – жартома говорив комсорг ливарного цеху, коли разом з товаришами прийшов до неї, щоб переглянути разом деякі питання з діалектичного матеріалізму.

А про школярів, які мешкали поряд, нема чого й говорити, – приходили, як до власної оселі.

– Тьотю Зориню, у мене чогось не виходить задачка...

– Тьотю Зориню, ця вправа з німецької така заплутана...

– Тьотю Зориню, мені треба написати статтю в стінну газету...

На подвір'ї Ярошевських завжди можна було побачити дітей, які довкола Зоринки розв'язували задачі, писали диктанти чи бубоніли собі під ніс табличку множення. А Зорина ледве встигала відповідати.

І завжди в неї було багато квітів...

II лектор. Доля часто завдавала нестерпних ударів. Найстрашніший був від Максима. Хлопець зрадив – думав знайти своє щастя з іншою. Зоя не ревнувала. Вона все розуміла, хоча душа тихо плакала.

Читач радіє, коли після багатьох випробувань закохані знову разом. І знову дощ. Однак не сліпий, а ніжний, травневий, такий...

I сцена

На стільці, укрита пледом, напівлежить Зорина. Максим ходить, час від часу зупиняючись.

Максим. Якщо треба, я кину інститут. Щоб бути з тобою поряд, поки ти не одужаєш.

Зорина. Я не дозволяю тобі це зробити..

Максим. Знай, Зоринко, я з тобою. Назавжди.

Зорина. Зі мною... Зачекай. Тут потрібна мужність...

Максим. Думаєш, що я боягуз?

Зорина. Тут потрібна неабияка мужність – буденна. І хто знає, як довго слід бути мужнім..

Максим. Ти мене ображаєш..

Зорина. Ні, Максиме. Просто ми належимо до різних світів. Ти – до світу здорових, а я – до тих, хто потребує постійної допомоги, постійних послуг, постійного лікування. Між цими світами така межа... Її нічим не завуалювати, не стерти. Її не переступити...

II сцена

Зорина в інвалідному візку. Читає. Входить Максим, зупиняється.

Зорина. Ти щось хочеш сказати? (Максим довго дивиться на неї.) Жду твоїх слів.

Максим. Не буду виправдовуватися, Зоринко.. Я зрадив.. Якщо можеш – вибач.. Бажаю тобі щастя.. Справжнього щастя... (Максим стоїть, тоді поволі, заточуючись, виходить.)

Зорина. Моє щастя не буде ніколи справжнім, якщо ти, Максиме, не будеш причетним до нього.

III сцена

Зорина стоїть, опираючись на ціпок. Максим сидить, затуливши руками обличчя.

Максим. Як я винен перед тобою, Зоринко...

Зорина. Неправда.

Максим. ...і перед самим собою... Винен у всьому...

Зорина. Не треба винити себе, Максиме...

Максим. Я повернувся до тебе... А ти?

Зорина. Моя хвороба, моє каліцтво ще не минули.

Максим. Я не хочу більше розлучатися з тобою. Тільки з тобою я відчуваю себе людиною.

Зорина. Не треба квапити думок, почуттів, Максиме..

Максим. Ти розлюбила?

Зорина. Чи можу тебе розлюбити? (Припадає до нього.)

I лектор. На сторінках «Повісті про вчительку» виписано яскравий багатогранний образ скромної

жінки – великої вчительки, матері, людини. Працьовита, совісна, справедлива, уважна, мужня, добра, прожила вона своє недовге многотрудне життя, керуючись законами любові, віри і надії.

Твір має обрамлення. Стара жінка (а може, не так стара, як спрацьована і хвора) помирає в самотині. Однак останніми зусиллями волі примушує себе протестувати проти смерті. «*Що він робитиме без неї?*» – це питання боляче ранить її серце. Він – це єдиний син Юрко. І проходять, ніби кадри з фільму, спогади вчительки про власне життя.

Ось вона, русокоса гімназисточка, закохана в Дмитра Яворинського, запрошує цього красивого юнака на бал. І дає обіцянку – ждати коханого, хоч би там що.

I сцена

Дмитро. У житті кожної людини є свій меридіан, треба тільки відшукати його: коли хто відшукає, себто знайде свій власний шлях, знайде самого себе...

Ганна. Отже, тільки знайшовши свій шлях, людина стає сама собою, стає сміливою, чесною, ладною допомогти іншим?

II лектор. Ось Ганнуса Архипівна уже вчителькою в сільській школі. І отримує від Дмитра лист. І радіє тим кільком словам. І багато читає (зимовими вечорами до неї сходяться сільські жінки прясти і шити, а вона їм читає Шевченка).

І думає багато молода вчителька. І не знаходить відповіді на пекучі питання.

II сцена

Сергій. Ви прочитали роман «Что делать?» М.Чернишевського?

Ганна. Прочитала...

Сергій. Вам щось неясно?

Ганна. Тільки одне: як Віра Павлівна могла кинути хворого чоловіка, котрий стільки зробив для неї, котрий був її першим коханням, і піти до іншого – здорового, молодого?

Сергій. Але ж, Ганнусю, у людини є воля почуттів, є вільний вибір...

Ганна. Чому ми говоримо тільки про права? Хіба в людини немає обов'язків перед іншими? Обов'язок не залишати друга в біді... Бути милосердним...

I лектор. У селі зустріла вчительку Перша світова.

II лектор. І пізнала Ганнуса зраду: Дмитро одружився з іншою, а їй зичив зустріти гарну людину...

Відряду зраненому Ганнусиному серцю давала школа. Діти любили її, часто залишалися і після уроків. Любили і батьки. Ганна Архипівна їх теж учила грамоти, а ще – любові.

Настав час, коли Ганні треба було робити вибір: вийти заміж за Дмитрового друга Сергія Кравченка, який давно любив її вірно і віддано, чи повернутися до Дмитра, в якого померла дружина, полишивши сиротою маленьку Майку. І Ганна вибирає Дмитра, що став її першим і єдиним коханням.

I лектор. Як Ганна не старалася приголубити Майку, Дмитрову доньку, нічого не виходило: чоловікові родичі наставляли дівчинку проти мачухи. А Дмитро, байдужий, очужилій, мовчав. Це вже був інший чоловік, не той, до кого потягнулося в юності Ганнине серце. І коли стало дуже тяжко, молода жінка вирішила піти – до Сергія. І пішла б, якби не Майка, яка кинулася до мачухи і зі слізьми вперше назвала її мамою. Чи була щасливою Ганна?

III сцена

Ганна. А може, щастя завжди з певною, хоч непомітною, та інколи дуже відчутною домішкою отрути? Хто знає...

II лектор. Народила Ганна сина. Однак Юрко з дитинства був хворий: дитину скував параліч. Лікарі радили хворому спокій, постійний позитив. А де взяти той спокій і позитив, коли чоловік постійно замкнутий, роздратований? Ганна розривалася між Майкою, Юрком та школою, між зошитами і домашніми клопатами.

А потім Дмитро трагічно загинув. І залишилася Ганна сама годувальницею і берегинею сім'ї.

I лектор. Її сім'я... Юрко був вередливий, постійно дорікав матері, не хотів жити. Майка прагнула до веселого, безтурботного життя, глузувала з мрійниці і безсрібляниці Ганни Архипівни, повсякчас ранила мачуху злими словами. Ганна Архипівна, як за соломинку, вхопилася за старого вчителя музики Арона Давидовича, який подружився з Юрком, став учити хлопця нотної грамоти, запевняв, що з Юрка виросте великий музикант. І малий каліка потягнувся до скрипки.

II лектор. Спалахнула Велика Вітчизняна війна. Ганна Архипівна не була партизанкою, зв'язковою, підпільницею. Вона просто жила чесно і не розминалася з совістю. Так, вона врятувала життя двом своїм ученицям (жінка пішла до начальника біржі, свого колишнього учня, і, принижуючись перед слизняком, просила про звільнення дівчат). Вчителька дала притулок біженцям, зокрема і євреям, що було особливо небезпечним. Начебто і не було героїзму, але точно – не було й сорому.

Після війни піднімала Ганна свого сина роботою – то учнів пришло, щоб хлопець з ними займався (а насправді відчував свою затребуваність), то запропонує синові самому вчитися в музичній школі (і Юрко таки здобув освіту).

Настав день, коли Ганна Архипівна вийшла на пенсію. І хоча ходили до неї діти, і хоча роботи було повно, однак саме з того часу відчула жінка втому і старість. Занедужала вчителька.

I лектор. Спогади закінчилися. Смерть зазирнула у вічі. Ганна Архипівна знайшла сили, щоб увімкнути радіо, як просив син. І звідти полилися звуки «Колиханки» – цей твір композитор Юрій Яворинський присвятив своїй матері. Ні, він, виявляється, нічого не забув. Він усе запам'ятав: її пісні, її турботу, її недоспані ночі і тривоги, її підтримку і віру в себе, її жертвовність і велику любов. Під ніжний спів синові скрипки Ганна Архипівна тихо відходить у засвіти.

Звучить мелодія колискової.

II лектор. Головна героїня повісті «**Любов мужнік**». Зорина Оришівська мріяла стати лікарем. Але... рятувала життя незнайомому юнакові, потім затулила собою від смерті коханого і опинилася на операційно-му столі. Каліка...

Сцена

Жінка. І нащо було кидатися під кастет? Життя дається один раз...

Зорина. Якби удар дістався Максимові, то чи мала б я тоді моральне право слухати музику, читати гарну книгу, стрічатися з довірливим дитячим поглядом?

Жінка. Теж мені героїня...

Зорина. Я не героїня. Але по-іншому я не вмію жити...

I лектор. Дівчина пережила зраду (Максим так і не зміг побороти жалощів до Зорини, а вона, яка прагнула любові, уваги, щирості, не хотіла зв'язувати йому руки, бути щоденним докором і тягарем). Прикута до ліжка на довгі роки, дівчина не замикається в собі, не задрить, не плаче, навпаки, вона не тільки сама вчиться, а й допомагає безкорисно іншим, багато працює, стає скульптором. Дівчина хоче прожити життя повнокровно, не проїхати в машині повз людей, а йти поруч з ними, бути їм потрібною.

Доля посилає Зорині тих, хто вірить у неї, в її таланти, її силу. Серед них поет, перекладач, філософ Андрій Васильович Тенівський (прототипом його став перекладач і поет Борис Тен).

Її роботами зацікавився відомий на всю країну скульптор Семен Семенович Литак.

1 читець. *«Семен Семенович дістав kota в чоботях, відьму, що визирала з хижки на курячих ніжках, Мефістофеля з примруженими очима, базарну перекупку. Скільки фігурок, стільки й думок, почувань, споминів. Оцю стареньку, що розповідає казки, вона ліпила з бабусі, яка приходила до них та все розповідала про Іллю-пророка й солдата, який, тікаючи від собак, забіг до церкви. А це ось молода замислена жінка. В неї гострий погляд розумних запалих очей, тонка, ледь помітна усмішка торкнулась стулених губ; спрацьовані, жилаві руки. Семена Семеновича зацікавили скульптури сірого вовка, лисички-сестрички, синиці в кумедному очіпку. Він не міг надивитися на відьму на помелі, на кумась, що сваряться, на ескізи до «Котячої ради».*

II лектор. Саме Литак високо поцінував перші спроби Зоринки. Слова майстра-професіонала підбадьорили дівчину.

Зоринка не зупинялася на досягнутому.

2 читець. *«Уже бралася не тільки за гіпс, але й за дерево. Шефи виготували цілий набір різців різного розміру. Так хотілося швидше розпочати різьбити, але розуміла, що важко доведеться працювати не зовсім джумми руками. Її нестримно тягнуло братися саме за нелегке, подолати не лише фізичні труднощі. Узляла незвичний для руки металевий різець, і вперше занесла його над деревом. Налягла. Затрудило руку, але не випустила. Утримала. Налягла ще раз і потягла донизу, залишивши на шматкові з груші помітний слід. Отже, почалося».*

I лектор. Зоринчині роботи виставляються, дістають визнання.

До красуні Зорини приходять справжнє кохання. Вона пізнала щастя бути з тим, хто не побоявся щоденно бути мужнім і допомагав дівчині перемагати недугу. Однак щастя тривало недовго: гине під колесами машини лікар Микола Степанович Силантьєв, який покохав мужню дівчину, був з нею поряд у неймовірно важкі часи, навчив її заново ходити.

Тамара Бабийчук. Вечер памяти «Сильная духом». Посвящается 90-летию со дня рождения Зои Милашевской
Автор предлагает сценарий литературного мероприятия, посвященного сильной женщине, которая, побеждая на протяжении 70 лет неизлечимую болезнь, стала писательницей, произведения которой имеют гуманистическое направление.

Ключевые слова: Зоя Милашевская, сила воли, смысл жизни, любовь к человеку.

Babiychuk T.V. Commemoration meeting «A woman of spirit» devoted to the 90th anniversary of Zoya Mylashevsk's day of birth

The author offers the scenario of the extra-curriculum literary activity which is devoted to the woman of spirit Zoya Mylashevsk. She became a writer overcoming her incurable illness during 70 years. Her works are characterized by humanistic aspiration.

Keywords: Zoya Mylashevsk, will-power, sense of life, love to a human

II лектор. Друга операція дає Зорині надію на одужання. Але до повного зцілення дорога така довга і виснажлива!

Читаючи повість, напружено слідкуєш за сюжетом (на сторінках – цікаві розповіді про друзів Зорини Оришівської, їхні думки, мрії, працю, боротьбу, становлення). Гордишся героїнею – мужньою, наполегливою, доброю, розумною дівчиною, яка не зламалася, а вирішила боротися і перемогла.

Вражає висока порядність Зорини.

Борис Тен так відгукнувся про твір: *«Повість хвилює, вчить внутрішньої мужності й людяності, в ній змальовані постаті звичайних наших сучасників, що надовго запам'ятаються читачеві».*

Ведуча II. Про Зою Милашевську писали журналісти Василь Домчин («Повість про мужніх»), Валерій Латинін («З племені Корчагіних»), Марія Сидоренко («З династії Островських»), Ольга Протасевич. Їхні публікації – на сторінках місцевої і обласної преси.

Ведуча I. Особливо хвилюючі спогади публікує племінниця Зої Милашевської Валентина Медведєва.

Ведуча II. Валентина Василівна – наша гостя.

Ведуча I. Їй слово.

Виступ В. Медведєвої. Відповіді на питання.

Ведуча II. Спасибі усім учасникам і гостям нашого вечора, присвяченого мужній бердичівлянці, письменниці Зої Милашевській, 90-й день народження якої – 11 березня 2014 року.

Ведучі запрошують присутніх поділитися враженнями від вечора. Подаємо фрагменти кількох виступів.

Такі заходи нам, соціальним педагогам, дуже потрібні, адже в майбутньому ми теж працюватимемо з людьми з функціональними обмеженнями.

Ми, молоді, отримали яскравий приклад того, що кожна людина, навіть перебуваючи в нестерпних умовах, повинна себе зреалізувати. А ми, соціальні педагоги, покликані допомогти таким людям.

Я відкрила для себе повісті Зої Милашевської, про які ніколи не чула.

Жаль, що в бібліотеках її твори важко знайти. А сучасні видавництва ними не зацікавилися.

Я прочитала повісті Зої Милашевської і довго залишалася під враженнями від прочитаного. Рекомендую ці твори своїм друзям. А ще – людям з функціональними обмеженнями.

Твори Зої Милашевської автобіографічні. Але коли в її героїнь наприкінці повістей з'являється надія – стати здоровими, то в самої авторки такої надії, на жаль, не було. Ви тільки подумайте: сама навіки прикута до ліжка, письменниця дарує героїням щастя – ходити по землі. Це ж як треба любити людей, щоб спромогтися на такий кінець!

На пам'ять про Зою Милашевську присутні отримали її невеликий фотопортрет, виконаний юною художницею, студенткою коледжу Галиною (Еммою) Савенко.